De Levende Natuur 4 (9):230-231 (1899)



waarmede wij ten volle instemmen. Maar of vogels nuttig kunnen worden door het eten van zaden van onkruid, meen ik nog steeds te moeten betwijfelen.

De Vereeniging tot bescherming van Vogels is nog jong en ontwikkelt een groote werkzaamheid, waarbij zij den steun verdient van alle verstandige en gevoelige menschen. Wij meenen haar een dienst te bewijzen, met hier een uittreksel uit hare statuten over te drukken.

Secretaresse is Mevrouw Bicker, geb. Baronnesse van Heemstra, 's-Gravenhage, Prinsengracht 5.

T.

---

**Uittreksel der Statuten van de Nederl. Vereeniging tot Bescherming van Vogels te 's-Gravenhage.**

De leden verbinden zich:

1°. de beginselen der Vereeniging, in hare statuten breeder omschreven, in hun kring zooveel mogelijk te verspreiden, na te leven of te doen naleven, in het bizonder zich zooveel mogelijk te onthouden van aankoop en gebruik van voorwerpen, tot welker vervaardiging opzettelijk vogels gedood worden.

2°. Geen hoeden voor zich of hun gezin te koopen of te dragen, die met opgezette vogels of gedeelten daarvan versierd zijn, of zich andere daarmee versierde voorwerpen te verschaffen.

Buiten deze bepaling vallen de vederen van struisvogels, jachtvogels, pauwen, hanen, ganzen en dergelijke vogels, die tot de huisdieren gerekend kunnen worden.

3°. het aanleggen van verzamelingen van vogelnesten, eieren en dergelijke zaken, anders dan in het belang der wetenschap, benevens het gebruiken van lijsters, vinken en leeuwerikken voor de tafel, zooveel mogelijk tegen te gaan.

4°. bij de uitoefening der jacht alle middelen aan te wenden, dienende tot behoud en vermeerdering der jachtvogels en tot bescherming van alle andere nuttige vogelsoorten en geen jachtvogels in den gesloten tijd voor hunne tafel te koopen of te laten koopen.

Het lidmaatschap bedraagt jaarlijks minstens *f* 0.50.

Om als lid te kunnen toetreden moet men den leeftijd van 16 jaar hebben bereikt.

Zij die jaarlijks minstens *f* 2.50 bijdragen, ontvangen van alle door de Vereeniging uitgegeven geschriften gratis een exemplaar; de overige leden ontvangen daarvan slechts gratis een exemplaar voor zoover de voorraad strekt.

---

**Jonge Hazelwormen.**

Maandag-morgen 2 October werd mij een niet onaardige verrassing bereid.

's Morgens als naar gewoonte mijn terrarium bekijkende zag ik, dat een der groote watersalamanders met een wit voorwerp in zijn bek wegkroop. Ik verwonderde mij hierover en vroeg mij zelf af, wat dat wel kon zijn, daar het mij niet bekend was, dat er wormen waren van dergelijke kleur. Ik haalde hem er uit en bij nader inzien bleek het een jonge hazelworm te zijn. Ik verloste het diertje uit zijn benarden toestand, welke hem schijnbaar geen letsel had berokkend. Doch nu ik dit gezien had, ging ik natuurlijk eens verder kijken en zag tot mijn niet geringe verwondering zes kleine kopjes uit een slijmachtig omhulsel steken. Het wijfje lag hierover heen in een cirkel met de kop naar binnen. Stuk voor stuk raakte zij telkens met haar gespleten tongetje een der omhulsels aan waarop de kopjes weer een eindje verder te voorschijn kwamen. De jonge beestjes lagen in een spiraal in het omhulsel. Nadat dit ongeveer tien minuten had geduurd, waren zij geheel vrij en begonnen over het wijfje heen weg te kruipen, dat zich verder niets meer van hen aantrok.

Daar mijne hagedissen en salamanders er nog al ijverig jacht op maakten, heb ik de jonge diertjes eruit genomen en in een afzonderlijk terrarium geplaatst. Om 10 uur legde het wijfje weer twee eitjes. Om twaalf uur nog eens en ook om ongeveer 2 uur. Den volgenden dag, ongeveer 26 uur later, legde zij er nog een, die alle op dezelfde wijze werden behandeld. Van de elf exemplaren die zij voortgebracht had, heb ik er nu nog acht over, wijl van drie ervan in 't water gevallen zijn en, hoewel spoedig verlost, toch gestorven zijn. Het zijn inderdaad mooie diertjes, die jonge hazelwormen. Bovenop zilverwit en van onder zwart. Allen hebben een zwart vlekje op den kop. Voor dat het wijfje de eieren gelegd had, was er niets bijzonders aan haar te bespeuren. Alleen was zij wat rumoeriger, in de laatste dagen en at niets. Het is een bijzonder mooi en groot exemplaar, dat sedert Juni in mijn bezit is. De jonge exemplaren heb ik met wat mos en droge bladeren bedekt, wat hun uitnemend schijnt te bevallen. Ik voed ze op raad van den heer Boncke met kleine wormpjes. Zien eten heb ik ze nog niet, doch ik vermoed wel, dat zij ze nuttigen, daar zij sedert hun geboorte ongeveer twee maal zoo lang zijn geworden. De hoofdzaak is nu maar, dat ik ze gedurende den winter in 't leven houd en zoo dit het geval is, hoop ik er nog iets van te laten hooren.

CH. OJEMANN.

---

**Silene Otites.**

Naar aanleiding van 't artikel in *de L. N.* afl. 6 over de Tweesl. Lychnis diurna, en waarin sprake is van Ustilago Violacea voorkomende in verschillende sileneën zend ik u dit ex. dat ik verleden jaar einde Juli te Scheveningen, tusschen Silene Otites vond, en waarbij ik iets dergelijks meen op te merken; in de opgenoemde waargenomen gevallen in S. Otites niet vermeld.

W. C. VAN EMBDEN.

---

**Over de verdeeling der vlinders in kleinere groepen.**

Ik geloof, dat de pen van den heer T. F. uitgegleden is, waar zij, op blz. 21 v. deel II v. *D. L. N.*, neêrschreef, dat de 4 familien der *Sphingidae, Xylótropha, Chelonidae* en *Bombycidae* te zamen de groep der *Heterócera* vormen of vormden. Ik ken het werk niet, waar deze groepeering ~~vor~~ bevolen wordt, houd mij derhalve aanbevolen voor den titel daarvan. Doch deze opmerking geeft mij aanleiding om het een en ander mede te deelen over de verdeeling der vlinders.

Men kan de vlinders of *Lepidóptera* (letterlijk: Schubvleugeligen) verdeelen in 2 groepen nl. die der *Rhopalócera* en *Heterócera*. De *Rhopalócera* hebben tot kenmerk sprieten die aan het eind een weinig knotsvormig verdikt zijn; de hollandsche vertaling van *Rhopalócera* is letterlijk Knots sprietigen; deze vlinders vliegen alle overdag, en wij noemen ze daarom: Dagvlinders: in het latijn *Diurna*.

De *Heterócera* hebben geen sprieten met een knotsje aan het eind, maar de sprieten *(cera)* zijn anders *(hetero)* gevormd, van daar de naam, die in het hollandsch zou luiden: Andersprietigen, maar deze naam wordt niet gebruikt. Tegenover Dagvlinders wordt deze groep *Nachtvlinders* genoemd. Zij omvat alle vlinders, behalve de *Rhopalócera* of Dagvlinders. Eenige soorten ervan vliegen echter overdag zelfs in de brandende zon. De verdeeling van *Lepidóptera* in *Rhopalócera* en *Heterócera* is echter onwetenschappelijk wij mogen niet afgaan op één kenmerk, in dit geval een spriet met of zonder knop; zij is dan ook verlaten, al valt er veel voor te zeggen, zelfs uit een phylogenetisch standpunt (waarbij men let op de afstamming der vlindergroepen van elkaar).

Een tweede indeeling van vlinders is die, welke nog het meest in gebruik is, bijv. in den beroemden Catalogus van europeesche Vlinders (± 4000!) van Staudinger en Wocke, en waarschijnlijk alleen dáárom door alle vlinderverzamelaars gevolgd wordt. De Vlinders worden nl. daarin verdeeld in *Macrolepidóptera* of Groote Schubvleugeligen en *Microlepidóptera* of Kleine Schubvleugeligen.

Tot de *Macrolepidóptera* worden gerekend de *Rhopalócera* of Dagvlinders, de *Crepusculária* of Avondvlinders en de *Noctúrna* of Nachtvlinders. Tot de *Crepusculária* of Avondvlinders worden vereenigd de *Sphingidae* of Pijlstaartvlinders, de *Xylótropha* of Houtboorders, en de *Zygaenidae* of Zygaena's, fraaie vlindertjes, meestal metaalglanzend groen met roode vlekjes. Tot de *Nocturna* of Nachtvlinders behooren de *Arctiidae* of Beerrupsuilen, de *Bombycidae* of Spinners, de *Noctuidae* of Nachtuilen, en de *Geometridae* of Spanners. De namen Avondvlinders en Nachtvlinders zijn al weêr niet letterlijk op te vatten, want verscheidene van hen vliegen ook overdag, zelfs in de brandende zon!

Tot de *Microlepidoptera* brengt men dan de *Pyralidae* of Lichtmotjes, de *Tortricidae* of Bladwikkelaars, de *Tineidae* of Motjes, en de *Pterophoridae* of Vedermotjes, zoogenoemd niet omdat ze van veêren leven, maar omdat hun vleugeltjes gespleten zijn en de slippen vóór en achter lange franje dragen, zoodat ze op veêrtjes gelijken.

De verdeeling van de vlinders in *Macro-* en *Microlepidoptera*, zooals ze hierboven is omschreven, is nog veel

De Levende Natuur 4 (9):230-231 (1899)



onwetenschappelijker dan de vorige in *Rhopalócera* en *Heterócera*. Men is hierbij afgegaan op de *grootte* van de diertjes; en dat is natuurlijk heelemaal geen kenmerk!!! Het is eigenlijk een verdeeling, die de verzamelaars zich langzamerhand aangewend hebben en die burgerrecht verkregen heeft. Nu is het zeer moeielijk zoo'n burgerrecht omver te werpen, en het zal nog jaren en jaren duren, eer van de bovenstaande verdeeling der vlinders afstand zal gedaan worden. Maar het gezond verstand en de wetenschap *moeten* toch ten slotte zegevieren.

Wat is dan wèl eene wetenschappelijke verdeeling der vlinders? Wel, ik wil trachten u duidelijk te maken, waarop men bij het verdeelen der vlinders moet letten, en ik wil hopen, waarde lezer, dat gij mij begrijpen zult, dat men de Natuur moet vragen, welke groepen *zij* gevormd heeft, en welke groepen *zij* verwant aan elkaar heeft geschapen, niet welke verdeeling wel het gemakkelijkst is voor kapellenverzamelaars, zoodat catalogusmakers, en handelaars daarvan handig profiteeren! De geheele levenswijze der vlinders moet nagegaan worden, de vorm der rupsen, de vorm der poppen en eindelijk de vorm der volwassenen (vlinders). Hierbij moet men letten op den bouw der monddeelen, den bouw der ledematen, de nervatuur en den vorm der vleugels, en de inwendige organisatie. En als wij op al die dingen letten, dan zien wij, dat de vlinders in twee groote groepen verdeeld kunnen worden, en wel in:

1°. *Microlepidoptera*. De larven hebben een platten, naar voren gerichten kop, zij leven over het algemeen verborgen, in bladeren mineerend, in stengels, in hout, tusschen samengerolde bladeren, of in zelf gemaakte kokertjes. Verder hebben de larven gekroonde achterlijfspootjes, d. i. hun achterlijfspootjes dragen een krans van naar buiten gebogen haakjes. Zeer fraai zijn deze te zien aan de buikpooten van den wilgenhoutrups. De poppen hebben over het algemeen aan de rugzijde van het achterlijf rijen van stekeltjes. De vlinders zijn over het algemeen klein en slank en hebben achterschenen met 4 sporen.

2°. *Macrolepidoptera*. De larven hebben een ronden, naar beneden gerichten kop; zij leven vrij, en voeden zich van bladeren. Verder hebben de larven halfgekroonde achterlijfspootjes, d. i. alleen de naar binnen gekeerde helft der achterlijfspooten hebben haakjes. De poppen zijn glad en hebben, ten minste aan hun achterlijf, geen rijen van stekeltjes. De vlinders zijn over het algemeen groot.

Wij kunnen dus de halfgekroonde achterlijfspootjes afleiden van de gekroonde, door de buitenste helft der gekroonde weg te denken.

Tot de *Microlepidoptera* worden nu gebracht niet alleen de 4 reeds bovengenoemde groepen van *Pterophoridae, Tineidae, Tortricidae* en *Pyralidae*, maar ook de *Psychidae* of Zakdragers, en de *Xylótropha* of Houtboorders, al hebben deze laatste soms 14 centimeter vlucht!

Tot de *Macrolepidoptera* rekent men dan de *Arctiidae*, de *Bombycidae*, de *Noctuidae*, de *Geometridae*, de *Zygaenidae*, de *Sphingidae*, en de *Rhopalócera*.

Bij bovenstaande beschouwingen had ik alleen de Europeesche vlinders op 't oog. Het is duidelijk, dat ik eerst de lager ontwikkelde, later de hooger ontwikkelde vlinders genoemd heb. In de Natuur heeft ook in den regel vooruitgang in ontwikkeling plaats, niet waar?

Ik hoop, dat ik voor geen doovemans ooren gesproken heb, en dat, al waren het slechts enkele, vlinderverzamelaars ook hunne verzamelingen zullen rangschikken zooveel mogelijk in de volgorde, waarop de vlinders ook in de natuur ontstaan zijn, eerst de lager — later de hooger ontwikkelde. Ik hoop ook duidelijk gemaakt te hebben, dat het niet goed is, vlinders bij elkaar te brengen, die niet bij elkaar hooren. Om u het dwaze er van nog beter te doen voelen, wil ik een ander voorbeeld noemen: Papoea's zijn een tak van den stam der Maleiers, die van den stam verschillen voornamelijk doordat ze donkerder zijn en kroeshaar hebben, maar daarom zijn het nog geen Negers! En toch leest men in sommige boekjes nog steeds, dat er twee soorten van negers zijn, die van Afrika en die van Nieuw Guinea.

Het is daarom een lofwaardige daad van den heer J. Th. Oudemans, dat hij in zijn werk over de Nederlandsche Insekten, na de grondig bewerkte Inleiding, begint met de behandeling der vermoedelijk oudste Insecten, de Franjestaarten, en geleidelijk voortgaat met die van de insecten, die op de Franjestaarten gevolgd zijn, om ten slotte te eindigen met insekten, die zeer zeker het laatst op de wereld verschenen zijn: de Tweevleugeligen, Vliesvleugeligen en Kevers.

*Arnhem.* A. C. OUDEMANS.

### Nog eens de Reuzenspin.

Bij het doorbladeren van no. 2 van den jaargang 1899—1900 viel mijn oog op 't artikeltje van Mej. H. K., onder de vragen van korte mededeelingen, getiteld: een Reuzenspin.

Naar aanleiding daarvan wilde ik U even eene soortgelijke ervaring mededeelen, door mij opgedaan in den zomer van '97.

Onder Gorssel was ik toen bezig langs een sloot, aan den eenen kant met lage wilgen begroeid, naar ringslangen te zoeken. Die waren daar in allerlei grootten te vinden, van exemplaren van een decimeter lengte tot reuzen — voor *hun* doen altijd — van één meter en meer. Ik had er reeds verscheidene gevangen — waarbij echter vermeld moet worden, dat de meeste, die ik zag, mij te vlug waren, omdat ze zich direct in het water lieten glijden — en van de wilgen een paar Linae populi medegenomen, die daar in menigte zich aan de bladeren te goed deden, toen ik eensklaps *schrok*.

Ja, mijnheer de redacteur, ik *schrok* bepaald, toen opeens van een waterlelie-blad eene reusachtige spin over de oppervlakte van het water voortschoot, en met uitgespreide pooten stilstond. Zij was bruinachtig van kleur en had een paar zilverwitte zijstrepen over het achterlijf. De pooten waren sterk behaard. In minder tijd dan ik noodig heb dit op te schrijven, was het monster verdwenen. Waarheen? Ik weet het niet, trots ijverig zoeken kon ik de spin niet meer ontdekken.

Later ben ik nog verscheidene malen op dat plekje geweest, maar zag het dier nooit weder. Bij naslaan in Snellen van Vollenhoven's Gelede Dieren Deel I, pag. 60 en 61 veronderstel ik, dat de spin een Dolomedes soort was, waarschijnlijk D. fimbriatus, van welke levensbeschrijving en afbeelding met mijne waarneming overeenstemmen. Ondertusschen is er ook eenige kans, dat het D. riparius was, de grootste der inlandsche spinnen. Het door mij waargenomen exemplaar schatte ik, hoe vluchtig ook bezien, op 2½ centimeter lengte, zonder de pooten mede te rekenen.

In no. 3 van *De L. N.* spreekt de heer Groneman als zijn vermoeden uit, dat de reuzenspin van de serre een kelderspin is geweest. *Mijn* exemplaar kan dit echter onmogelijk geweest zijn, daar de kelderspin zich niet aan waterkanten ophoudt, en anders gekleurd is.

*'s-Gravenhage.* J. J. TESCH.

### De Zwaluw en hare leefwijze.

Zeker is er in ons land geen vogel, die zoozeer de aandacht trekt als de zwaluw. Wie heeft niet eens opgemerkt, dat er slecht weer in aankomst is, als de zwaluwen zoo over den weg of het water scheren, het bijna met hunne vleugels rakend, wie kent niet hunne eigenaardige nestjes, die als een klontje aarde tegen uw huis of schuur aangeplakt zijn, en wie leerde niet reeds in zijne jeugd het sprookje van de zwaluw en den huisvrede?

Als trekvogel is de zwaluw in de eerste plaats een eigenaardige vogel. In het najaar verzamelt zij zich in grooten getale en vliegt gedurende twee à drie weken in troepen rond, ten einde zich op allerlei wijze te oefenen en voor te bereiden voor de lange reis, die zij in het vooruitzicht heeft. Even merkwaardig is het op te merken, hoe jonge zwaluwen, pas het nest verlaten hebbende, door de ouden tot vliegen worden opgeleid. Zonder eenige voorbereiding verlaten zij het nest, en gevolgd door de beide ouden worden zij hoog in de lucht opgejaagd; aldus verstoken van eenig rustpunt, zijn zij gedwongen onmiddellijk hunne kracht te gebruiken. Mislukt de toer, dan vallen zij loodrecht ter aarde neer, en blijven dood liggen, hetgeen echter maar zelden voorkomt. Nog meer aangeboren vliegkunst wordt er van de gierzwaluw geëischt, die zonder eenige toebereidselen, zonder zich met anderen te vereenigen, plotseling verdwijnt wanneer de trektijd daar is.

Van de vijf inheemsche zwaluwsoorten leven er slechts vier soorten in koloniën, nl. de boeren-, de huis-, de oever- of grijze zwaluw, die zich op verschillende tijden van het jaar vereenigen en gezamenlijk rondvliegen. Dit zijn dan ook de eigenlijke zwaluwen. De gierzwaluw en de nachtzwaluw leven afzonderlijk en behooren tot andere vogelfamilies. De vier soorten, die elkander opzoeken, komen volkomen in leefwijze overeen, en juist ligt hierin mogelijk het bewijs, dat zij zoo goed harmonieëren. Na het uitvliegen en wanneer de jongen volwassen zijn, vereenigen zij zich en blijven gezamenlijk rondvliegen. Bij honderden ziet men ze soms op telegraafdraden of langs dakgoten in dichte rijen van verschillende kleur dooreen zitten, om van